

Sinema I: Hareket İmge

Gilles Deleuze

Çev. Soner Özdemir

Norgunk, İstanbul, 2014, 289 s.

ISBN: 9789758686742

Mehmet Köprü
Erciyes Üniversitesi
İletişim Fakültesi

Öz

Sinema I: Hareket-İmge

Deleuze'un özgünlüğü, doğrudan sinema adına ve sinema ile düşünmesindedir. Sinema I: Hareket İmge kitabı özgün sınıflandırma ve yeni düşünsel açılımlar barındırır. Bu anlamda kitap, Deleuze'un sinema hakkındaki düşüncelerini daha yakından tanımak, kavramak isteyenler için başvurulacak temel bir eserdir.

Abstract

Cinema I: Movement Image

Deleuze's uniqueness lies in his ability to "think cinema" through the language of cinema. *Cinema I: The Movement Image* includes unique classifications of the movement image and opens up new intellectual horizons. In this sense, the book is essential reading for those who want to understand Deleuze's thoughts on cinema.

Hareket-İmge, tahmin edilenin aksine, bir felsefecinin kendi argümanlarıyla sinemayı ele aldığı, ona dışarıdan baktığı ve onu araçsallaştırdığı herhangi bir "film çalışmaları" kitabı değildir. Deleuze, muadili sayılabilecek benzer çalışmalarda yapıldığı gibi sinemayı kullanarak, felsefi, toplumsal ya da ideolojik çıkarımlarda bulunmaz. Onun özgünlüğü, doğrudan sinema adına ve sinema ile düşünmesindedir. Felsefecinin sinema çalışmalarının Türkiye'deki araştırmacılar tarafından tanınmasında büyük katkısı olan Ulus Baker bunu en güzel dile getirenlerden birisi olarak *Beyin Ekran*'da bu durumu şöyle açıklar: "Deleuze için bir 'sinema teorisi' sinema 'üstüne' değildir, tam anlamıyla kendi icra edildiği alanda, mesela felsefe içinde yapılan bir pratiktir" (2011, s. 86). Bu, filmlerin başlı başına bir entelektüel faaliyet haline getirilmesi demektir. Tıpkı *Hareket-İmge*'nin önsözünde bahsedilen ve kavramlar yerine hareket-imgelerle düşünen büyük yönetmenler gibi. Ama bu faaliyet her iki alana da (felsefe ve sinema) tam bir hâkimiyet gerektirir. Bu nedenle Deleuze'un ele aldığı yönetmenler ve filmler bir sinema tarihçisini, kullandığı kavramlar ise bir film estetikçisini aratmayacak düzeydedir. Henri Bergson ile Wim Wenders'e, Edmund Husserl ile Dziga

Vertov'a ya da anlambirim (*monéme*) ile çerçeve-dışına (*hors-champ*) üst düzeyde ve aynı derecede hâkim olan bir düşünürün fikirlerinin, yedinci sanata dair yepyeni ve melez fikirlere kapı aralaması şaşırtıcı değildir. Bazılarının üzerine çok farklı tartışmaların çıktığı ve çıkmaya devam ettiği, bazılarının ise konuyla ilgilenenler tarafından halen keşfedilmeyi bekleyen bu sine-fikirler, hareketli görüntüleri yeni ve başka bir gözle ele almak isteyenler için birer ilham kaynağı niteliğindedir.

İçeriğindeki bunca zihin açıcı tartışmaya rağmen *Hareket-İmge*'nin yazar tarafından taksonomik bir girişim olarak nitelendirilmesi ise sadece filozofun alçakgönüllülüğünün bir yansıması değildir. Çünkü Deleuze burada gerçekten de sinematik imgelerin bir sınıflandırmasını yapmaktadır. Ama bunu, göstergebilimsel ya da estetik sınıflandırmaların çok ötesinde, fenomenolojinin sınırlarında ve neredeyse metafizik bir düzeyde gerçekleştirir. Bildiğimiz yakın plan, konunun objeye uzaklığını tanımlayan bir gösterge olmaktan çıkıp duygulanım-imgeye dönüşebilir mesela. Ya da geleneksel kuramların birbirinin alternatifini olarak ele aldığı iki sinematografik uygulama, montaj ve kamera hareketleri, burada herhangi bir biçimsel karşıtlık oluşturmanın çok ötesinde, "hareketin içerdiği gizil potansiyeli" (s. 42) açığa vuran özel araçlara dönüşerek hareket-imgeyi ortaya çıkarabilirler.

Ama Deleuze bu sıradışı imgesel kategorizasyona hemen ilk bölümden başlamaz. Bundan önce okuyucuyu, ileriki tartışmalarda sık sık atıf yapacağı Henri Bergson'la ve onun hareket üzerine olan tezleriyle tanıştırır. Çünkü Bergson tarafından yapılan "hareketsiz kesitler" benzeri kavramsal açılımlar, özellikle hareket-imgenin tanımlanabilmesi ve anlaşılabilmesi için gereklidir. Deleuze ise, bu açılımların ve onları da içeren harekete dair tezlerin sinemayla keşşen ve onu içeren bölümlerinden esinle, filmsel hareketin doğasına dair yeni çıkarımlarda bulunmaktadır. Bunlardan bir bölümü ünlü metafizikçi ile örtüşürken büyük bir kısmı sadece Bergson'a değil geleneksel fenomenolojiye de alternatifler.

Filmsel harekete ve zamana dair yürütülen bu felsefi sondaj, özellikle modern sinemanın barındırdığı başka düşünsel değerlerin de gün yüzüne çıkmasına aracılık eder. Kitapta Deleuze'un özgün sınıflandırmasıyla ilerleyen bölümler çok farklı yerlerden beslenen yeni düşünsel açılımlar barındırır. Böyle geniş bir kuramsal yelpazeden ve farklı alanlardan beslenen gösterişli bir kavramsal kanonun aslına uygun ve anlaşılabilir bir şekilde Türkçeleştirilmiş olması ise, *Hareket-İmge*'yi çoğunlukla İngilizce çevirisinden ya da ikincil kaynaklardan takip etmek zorunda kalan araştırmacıların işlerini kolaylaştıracak gibi görünmektedir. Bu anlamda Norgunk Yayıncılık'tan çıkan *Sinema I: Hareket-İmge*, Deleuze'un sinema hakkındaki düşüncelerini daha yakından tanımak, anlamak isteyenler için yetkin nitelikte bir eserdir.